

آخرین خدمت
شرلوک هولمز
آرتور کان دوویل

ترجمه‌ی نوید فرخی

نشر گویا

سرشناسه: دوئل، آرتور کانن، ۱۸۵۹ - ۱۹۳۰ م.

Doyle, Arthur Conan

عنوان و نام پدیدآور: آخرین خدمت شرلوک هولمز/ آرتور کانن دوئل؛

ترجمه‌ی نوید فرخی؛ ویراستار بیتا دارابی.

مشخصات نشر: تهران: نشر گویا، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۳۵۹ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۱۲-۰۲۹-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

رده بندی کنگره: PZ۳

رده بندی دیویی: ۸۲۳/۹۱۲

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۸۹۹۵۴

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نشر گویا

خیابان کریم خان زند، روبروی ایرانشهر، پلاک ۸۹

تلفن: ۸۸۸۲۸۸۸۴ - ۸۸۳۱۳۴۳۱

www.gooyabooks.com info@gooyapub.com

gooya.publication

gooyabookstore

آخرین خدمت شرلوک هولمز

آرتور کانن دوئل

مترجم: نوید فرخی

طراح جلد: جواد آتشیاری • ویراستار: بیتا دارابی

چاپ نخست: ۱۴۰۱ • تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۱۲-۰۲۹-۹

چاپ: خانه‌ی فرهنگ و هنر گویا

حق چاپ و انتشار کلیه‌ی مطالب محفوظ است.

هرگونه اقتباس و استفاده از مطالب منوط به دریافت اجازه از ناشر است.

«این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است»

فهرست

۷	مقدمه
۱۷	ماجرای عمارت ویستریا
۷۱	ماجرای جعبه‌ی مقوایی
۱۱۳	ماجرای حلقه‌ی سرخ
۱۵۱	ماجرای نقشه‌های بروس پارتینگتون
۲۰۳	ماجرای کارآگاه محضّر
۲۳۳	ماجرای ناپدید شدن لیدی فوانسس کارفکس
۲۷۱	ماجرای پای شیطان
۳۱۵	ماجرای تعظیم آخر

مقدمه

شرلوك هولمز چهره‌ای سرشناس میان اهالی ادبیات و هنر هفتم است. کلاه شکاری، پیپ کج، ویولن، ذره‌بین و حتی چارق ایرانی نمادهای پذیرفته شده‌ی این کارآگاه دانشمند، مبارز عدالت طلب و قهرمان زبل در جهانند. *دائرةالمعارف داستان‌های پلیسی*، او را «بزرگ‌ترین کارآگاه در عرصه‌ی ادبیات» و «شاید سرشناس‌ترین مخلوق ادبی تمام اعصار» قلمداد می‌کند. ویژگی‌ای که هولمز را از سایر کارآگاهان (و احتمالاً سایر مخلوقات ادبی) متمایز کرده، قدرت بی‌بدیلش در مشاهده‌ی جزئیات و استنتاج منطقی است. شرلوك هولمز در داستان‌ها خود را هرگز کارآگاه خصوصی معرفی نمی‌کند، بلکه خود را کارآگاه — مشاور می‌نامد که در نوع خود منحصر به فرد است.

ماجرای داستان‌های هولمز از جایی شروع شد که پزشک جوان اسکاتلندی به‌نام دکتر آرتور کانن دوایل برای درآمد بیشتر شروع به داستان‌نویسی کرد. او راهش را ادامه داد و در نهایت خودش و شخصیت

داستانش هر دو شهرت جهانی پیدا کردند. سرآرتور ایگناتیوس کانن دوایل (۱۸۵۹-۱۹۳۰)، پزشک و نویسنده‌ی اسکاتلندی، خالق شرلوک هولمز است. اگرچه ادگار آلن پو را بنیان‌گذار ادبیات پلیسی می‌دانند، اما پس از خلق شرلوک هولمز است که دوران طلایی ادبیات پلیسی شکل می‌گیرد (تا پایان دهه‌ی سی ادامه می‌یابد). مخلوق دیگر ادبی او، پروفسور چلنجر، به‌اندازه‌ی شرلوک هولمز شناخته شده نیست. در کارنامه‌ی ادبی کانن دوایل از آثار فانتزی، علمی-تخیلی تا نمایش‌نامه، شعر، داستان عاشقانه، رمان تاریخی دیده می‌شود.

اولین اثر از ماجراهای شرلوک هولمز و دکتر واتسن^۱، رمان *A Study in Scarlet* است که در نوامبر ۱۸۸۶ نوشته شد و دوایل بابتش ۲۵ پوند دریافت کرد. نشر «واردلاک اندکو»^۲ این کتاب را منتشر کرد. سپس در کریسمس ۱۸۸۷ این اثر در سالنامه‌ی بیتون دوباره به چاپ رسید و نقدهای خوبی را از منتقدان دریافت کرد. در حالی که عده‌ای معتقدند آرتور مخلوقش را از آگوست دوپن (مخلوق ادبی ادگار آلن پو) الگوبرداری کرده، او در زندگی‌نامه‌ی اش اشاره می‌کند که گرچه از پو الهام گرفته، اما شرلوک هولمز را بر اساس روش‌های یکی از اساتیدش، پروفسور جوزف بل، در کالج ادینبورگ خلق کرده است. پروفسور جوزف بل اعتقاد داشت از ناچیزترین مسائل می‌توان در پزشکی به نتایج مهمی رسید.

با موفقیت اثر اول، نشر «واردلاک اندکو» از آرتور ادامه رمان را تقاضا می‌کند و دوایل با کمی تأخیر در فوریه‌ی سال ۱۸۹۰، رمان دوم، *شانه‌ی چهار* را در ویژه‌نامه‌ی مجلد «لپینکت» به چاپ می‌رساند. رمان دوم شرلوک هولمز موفقیت‌آمیز از آب درمی‌آید. چاپخانه‌ی

«وارد لاک اندکو»، از دوئل می‌خواهد تا رمان دیگری بنویسد اما دوئل که احساس می‌کند این نشر به اندازه‌ی کافی حقش را نپرداخته از آن‌ها جدا می‌شود و همکاری با مجله‌ی «استرند» را آغاز می‌کند. مجله‌ی «استرند» علاقه‌ای به چاپ رمان ندارد؛ بنابراین، دوئل داستان‌های کوتاه شرلوک هولمز را می‌نویسد.

در سال ۱۸۹۱، مجله‌ی «استرند» شش داستان کوتاه از شرلوک هولمز چاپ می‌کند. موفقیت آثار بی‌حد و حصر بوده و داستان‌های شرلوک هولمز به انگیزه‌ی مردم برای خرید مجله‌ی «استرند» تبدیل می‌شود. دوئل در خاطراتش می‌نویسد که در این سال به مادرش گفت: «دارم به این فکر می‌کنم که هولمز را سلاخی کنم! ... و یک‌طوری سر و ته قضیه را هم بیاورم. این شخصیت تمام ذهنم را به خودش اختصاص داده و از بروز سایر استعدادهایم جلوگیری می‌کند.» مادرش پاسخ می‌دهد: «نه! تو این کار را نمی‌کنی توانی، و نباید بکنی!»

در تلاشی برای منصرف کردن مجله «استرند» از ادامه چاپ داستان‌های هولمز، آرتور سطح مطالبه دستمزدش را به اندازه‌ای بالا می‌برد که آن‌ها را دلسرد کند، اما در عوض مدیر مجله «استرند» حتی مبلغی بیشتر از تقاضای دوئل را برایش تعیین می‌کند که او را یکی از گران‌قیمت‌ترین نویسندگان دوره‌ی خویش می‌کند. اما دوئل در دسامبر ۱۸۹۳، در داستان **مشکل نهایی** کار هولمز را یکسره می‌کند و از آن پس وقتش را به نوشتن رمان‌های تاریخی اختصاص می‌دهد. شاید موجی که داستان‌های شرلوک هولمز در آن سال‌ها ایجاد کرد را بتوان با موج رمان‌های هری پاتر در دهه‌ی پیشین مقایسه کرد. میزان فشارها به دوئل با پیشنهادهای مختلف و وسوسه‌برانگیز به حدی است که او در سال ۱۹۰۱، به بهانه‌ی برگی از خاطرات دکتر واتسن (در زمانی که هنوز فرض بر این است که هولمز مُرده) رمان **درنده باسکرویل** را می‌نویسد. در سال

۱۹۰۳، پس از ۱۰ سال، دوپل دوباره شرلوک هولمز را زنده می‌کند و در داستان *ماجرای خانه‌ی خالی* هولمز برمی‌گردد تا پس‌مانده‌ی دار و دسته‌ی موریارتی^۱ را هم متلاشی کند.

کانن دوپل تا سال ۱۹۲۷ جسته و گریخته به نوشتن داستان‌های هولمز ادامه داد و طی این سال‌ها ده‌ها کتاب دیگر از رمان علمی-تخیلی، و حکایات پزشکی گرفته تا رمان‌های تاریخی و بیوگرافی و مقالات سیاسی به رشته تحریر درآورد. او ۵۶ داستان کوتاه و چهار رمان شرلوک هولمز نوشت. پس از آن نویسندگان بسیاری با اجازه‌ی ورثه‌ی دوپل، اقتباس‌هایی از شرلوک هولمز نوشته‌اند.

داستان‌های اصلی بی‌شک انگلیسی بودند، اما خوانندگان از گوشه و کنار جهان خیلی زود شیفته این شخصیت شدند و داستان‌هایش را خواندند. در آخرین آلمان برحسب اطلاعات کلکسیونر آمریکایی که ترجمه‌ی داستان‌های شرلوک هولمز را در سرتاسر جهان گردآوری کرده، داستان‌های شرلوک هولمز به ۱۰۶ زبان زنده‌ی دنیا ترجمه شده است.

شرلوک هولمز سال‌ها پیش از آنکه نخستین داستانش به فارسی ترجمه شود و ایرانیان او را بشناسند، به ایران سفر کرده بود! اولین ترجمه‌ی فارسی از داستان‌های شرلوک هولمز در سال ۱۹۰۵ (۱۲۸۴ شمسی) در ایران چاپ شد، اما او بین سال‌های ۱۸۹۱ تا ۱۸۹۳ (۱۲۷۰ تا ۱۲۷۲ شمسی) به ایران (پرشیا) سفر کرده است؛ این را در *ماجرای خانه‌ی خالی*، در توضیح غیبت چند ساله‌اش (پس از ماجرای *مسئله‌ی نهایی*، وقتی همه تصور می‌کردند، پس از سقوط از آبشار رایشن باخ جاننش را از دست داده) می‌خوانیم:

دو سالی را به تبت سفر کردم، از لباسا دیدن کردم و چند روزی را با دلایی لا ما گذراندم. شاید سفرهای هیجان‌انگیز سیگرسون را در

نشریات خوانده باشی، اما شک ندارم به ذهنت خطور هم نکرد که داری گزارش‌های من را می‌خوانی. بعدش از پرشیا گذشتم، و از آنجا به مکه سر زدم...

اولین داستان فارسی شرلوک هولمز را چنانکه در بالا گفته شد، در سال ۱۲۸۴ شمسی میراسمعیل موسوی عبدالله‌زاده به نام *مصنفات کونان دوویل* و تحت عنوان *کتاب شرلوک خومس* به فارسی برگرداند و منتشر کرد. طبق اطلاعات شورای فرهنگی بریتانیا در ارتباط با چاپ داستان‌های شرلوک هولمز در ایران، عبدالله‌زاده داستان را از زبان روسی برگردانده و مقدمه کتاب نشان می‌دهد که او شرلوک هولمز را شخصیتی واقعی پنداشته است (و فریب عنوان *خاطرات شرلوک هولمز* را خورده است). او در معرفی هولمز می‌نویسد:

شرلوک خمس، یکی از آن شخص خاص زیرک و باهوش انگلستان که از ابتدای جوانی تا اواخر عمر، تمامی حواس و قوای خود را به حل رموز مشکله و مهمات دقیقه مصروف داشته [] به حدی که غالباً پلیس‌های لندن در کشف رموز و حل مشکلات محتاج هوش و فراست او می‌شدند [...] تا زمانی که دست اجل گریبان حیات شرلوک خمس را چاک زده از عالم فانی به سرای دیگر منتقل گردید.

او مدعی است که داستان‌ها، پس از مرگ هولمز نوشته شده و در انتهای مقدمه، می‌آورد:

شرح احوال و سرگذشت شرلوک خمس نشان می‌دهد خداوند عالمیان چه مایه هوش و فطانت در نهاد آدم به ودیعت نهاده.

ادوارد براون، مورخ انگلیسی، در جلد چهارم کتابش *تاریخ ادبیات ایران: دوران مدرن (۱۹۲۰)*، به مسئله‌ی ترجمه‌ی داستان‌های شرلوک هولمز در ایران اشاره می‌کند:

پیش از اینکه از این موضوع خارج شوم، دست کم لازم است به ترجمه‌ی سه داستان از شرلوک هولمز فناناپذیر به فارسی اشاره کنم. این داستان‌ها از نسخه‌ی روسی، توسط میراسمعیل عبدالله‌زاده به فارسی برگردانده شده و توسط چاپخانه‌ی خورشید در تهران منتشر شده است. این کتاب شامل سه داستان کوتاه «واقعه‌ی عینک طلایی»، «شرح حالات شارل آوگوست میل ویرطون» و «خوانین دهات» است. هولمز به خاطر ترجمه از زبان واسط، به خمس تبدیل شده اما دکتر واتسن خوش شانس تر بوده است. ماجراها به ساده‌ترین شکل ممکن روایت شده و برای مبتدیان فارسی‌زبان، یک کتاب خواندنی و قابل ستایش است؛ البته اگر جایی بتوان کتاب را گیر آورد که احتمالش کم است و کتاب در ایران نایاب است. در عثمانی، شرلوک هولمز موفقیتی شگرف کسب کرد و به خاطر دارم یک فروشنده روزنامه در کشتی بخار در تنگه بسفر، نسخه‌ی ترکی داستان /نگشت شست مهندس را به من فروخت. گفته می‌شود سلطان عبدالحمید از ستایشگران سرآرتور کانن دوئل است و تمایل دارد او را در رأس پلیس مخفی‌اش بگذارد...

ترجمه‌ی ابتدایی دیگر، در قالب شش داستان کوتاه بود و در سال ۱۳۰۶ در تهران به چاپ رسید. این اثر با عنوان *عملیات خارق‌العاده شرلوک هلمس، پلیس مشهور انگلیس* (۱۳۰۶) منتشر شد که زبان مبدأش نامشخص است. مترجم این مجموعه، سرهنگ محمدحسین میرزا جهانبانی، فارغ‌التحصیل دانشکده‌ی افسری در روسیه بود. مترجم معتقد بود مأموران کشف جنایت در سرتاسر جهان باید از روش‌های هولمز بهره ببرند و این کتب جنبه‌ی آموزشی هم دارد.

عملیات خارق‌العاده‌ی شرلوک هلمس حاوی شش داستان است: *مجمع موقرمزان*، *وقعه‌ی فتنه‌انگیز در دوک‌نشین*، *اشتباه غریب*، *قتل مخفی در دره‌ی بسکمب*، *اداره‌ی غریب و گدای زخم‌دار*. از دهه‌ی ۳۰

شمسی به بعد، داستان‌های شرلوک هولمز از زبان مبدأ، یعنی انگلیسی، به فارسی برگردانده شد و نسل‌های مختلف با این ترجمه‌ها آشنایی دارند.

شخصیت هولمز در ۵۶ داستان کوتاه و ۴ رمان بلند آن‌قدر واقعی ترسیم شده که بسیاری او را شخصیتی واقعی می‌پندارند. شاید آشکارترین نشانه‌ی محبوبیت شگفت‌انگیز شرلوک هولمز، پدیده‌ی کم‌نظیر پیدایش کلوب‌ها و انجمن‌های ادبی است که به او و ماجراهایش اختصاص دارد. در حال حاضر بیش از ۲۶۰ انجمن فعال شرلوک هولمز در سرتاسر جهان وجود دارد، این انجمن‌ها از استرالیا و فرانسه و ایتالیا گرفته تا عراق و ژاپن، قرقیزستان و... فعال‌اند.^۱ مشهورترین گروه هواداران شرلوک هولمز در جهان، «انجمن اعضای غیررسمی خیابان بیکر» نام دارد. این انجمن با کریستوفر مورلی در سال ۱۹۳۴ تأسیس کرد. رویداد اصلی انجمن، گردهم‌آیی سالانه‌ای است که در ژانویه (به مناسبت تولد هولمز در ششم ژانویه) در نیویورک برگزار می‌شود و از سال ۱۹۴۶ فصل‌نامه‌ای به نام «ژورنال خیابان بیکر» منتشر می‌کند. عضویت در این انجمن، برخلاف بسیاری از انجمن‌های دیگر هواداران، صرفاً با دعوت اعضا صورت می‌گیرد و در حال حاضر حدود ۳۰۰ عضو دارد.^۲

۱. متأسفانه هنوز انجمن رسمی و معتبری از هواداران شرلوک هولمز در ایران تأسیس نشده است. - م.
۲. برخی از مشهورترین اعضای انجمن غیررسمی خیابان بیکر در طول قدمتش، پول اندرسون (نویسنده آمریکایی و برنده‌ی جایزه ابدی نبولا)، کورتیس آرمسترانگ (بازیگر آمریکایی)، آیزاک آسیمواف (نویسنده‌ی علمی-تخیلی آمریکایی روسی‌تبار)، ویلیام بارینگ گود (از بزرگ‌ترین محققان شرلوک هولمزی و نویسنده‌ی کتاب بیوگرافی شرلوک هولمز در سال ۱۹۶۲)، برت کولز (نمایشنامه‌نویس و فیلم‌نامه‌نویس کانال بی.بی.سی)، مایکل دیردا (منتقد واشنگتن پست)، جین کانن دوئل (دختر سر آرتور کانن دوئل)، نیل گیمن (نویسنده‌ی رمان‌های علمی-تخیلی و کمیک)، جان گاردنر (از نویسندگان جیمز باند پس از ایان فلمینگ)، یاناش هافمن (فیزیکدان و ریاضیدان انگلیسی و همکار آلبرت اینشتین)، لری کینگ (نویسنده‌ی داستان‌های کارآگاهی)، داگلاس ویلمر (بازیگر انگلیسی که در سریال در نقش شرلوک هولمز ۱۹۶۵ ظاهر شد)، کریس استیبنورنر (معمایی‌نویس و برنده‌ی جایزه‌ی ادگار آلن پو)، فردریک دوراستیل (نقاش داستان‌های شرلوک هولمز)، فرانکلین روزولت (رئیس‌جمهور سابق آمریکا)، نیکلاس مه‌پر (نویسنده‌ی ←